

10215

5

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

10.215

A GYŐRI SZEMLE KÖNYVTÁRA.

5.

PANNONHALMI ÉNEKESKÖNYV

(1796)

KÉZIRATBÓL

BEVEZETÉSEL ÉS JEGYZETEKKEK KIADJA

GÁLOS REZSŐ

GYŐR, 1930.

A GYŐRI SZEMLE TÁRSASÁG
KIADÁSA.

A GYŐRI SZEMLE KÖNYVTÁRA.

5.

PANNONHALMI ÉNEKESKÖNYV

(1796)

KÉZIRATBÓL

BEVEZETÉSEL ÉS JEGYZETEKKEK KIADJA

GÁLOS REZSŐ

GYŐR, 1930.

**A GYŐRI SZEMLE TÁRSASÁG
KIADÁSA.**

(22)

10. 215 / 5

1861
8

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA	
I. Nyomat. Nüv. ...	
120	ev. 815 32

TOLNAI VILMOSNAK

60. SZÜLETÉSNAPJÁRA.

BEVEZETÉS.

Énekeskönyveink.

Mikor Erdélyi Pál, énekeskönyveink legjobb ismerője, egy emberöltővel ezelőtt a 16. és 17. század magyar énekeskönyveiről szóló munkájában¹⁾ a nyomtatásban megjelent, és az ismeretessé vált kézirati anyagot összefoglalta, csak kevés világi anyagról tudott számot adni. A két század nyomtatott világi énekszövege alig egy-két kivétellel jóformán kimerült Beniczky Péter Magyar Rithmusainak kiadásában — Erdélyi ideszámította még Balassa Bálint és Rimay János Istenes Énekeinek lenyomatait is; — a kéziratos anyag pedig, bár jegyzékében a 18. századra is kiterjeszkedett — mindössze 33 kódex volt. Ebben a rovatban már sok jelentékeny emlékünknél szerepelt ugyan (pl. a Bocskor-kódex, a Komáromi Énekeskönyv, a Mátray-kódex, a Szencsey-daloskönyv vagy a Vásárhelyi-daloskönyv), de hogy mennyi számbavett anyag vár még kiadásra vagy részletes ismertetésre, azt Szabó T. Attila dolgozata bizonyítja, aki ugyanebből az időből (16–18. sz.) csak az Erdélyi Múzeum kéziratának 34 világi és vegyestartalmú énekeskönyvét ismerteti²⁾ s ezek közül csak kettő van meg az Erdélyi Pál jegyzékében is; a sorozatot pedig megszerzi 26 újabb, 19. századi énekeskönyvvvel.

Kevés került közülök kiadásra. A Régi Magyar Költők Tárán, a Századokban, az Erdélyi Múzeumban, a Philologiai Közönyben és az Irodalomtörténeti Közleményekben kiadott énekeken túl legnevezetesebbek a Thaly Kálmán még megbízhatóan kiadta Régi Magyar Vitézi Énekek (1864), a némi kritikával használható Adalékok (1872), a Vásárhelyi Daloskönyv (Ferenczi Zoltán 1914.) és a Sziveket Újító Bokréta (Versényi György, 1914.). A sáros-

¹⁾ Énekeskönyveink a XVI. és XVII. században. Irta Erdélyi Pál. Budapest, 1899.

²⁾ Szabó P. Attila, az Erdélyi Múzeum-Egylet XVI–XIX. századi kéziratos énekeskönyvei. Erdélyi Irodalmi Szemle. 1929. 281–304 l.

pataki főiskola kézírataiból szemelvények az Ethnographiában jelentek meg. A kéziratokhoz kell számítanunk, mert mindkét kiadásából csak egy-egy teljes példány van meg, a Váci Énekes Gyűjteményt is, amelyet Sebestyén Gyula méltatott (Ethnographia, 1913.). A legérdekesebb és legbecsesebb kéziratok egyikét, Pálóczi Horváth Ádám Ötödfélszáz Énekeit Erdélyi Pál ismertette (Erdélyi Múzeum, 1908.).

Sajnos, az eddigi jegyzékek és ismertetések javarészt bibliographiai leírások, amelyek a kézirat történetéről és külső adatairól (forma, lapszám stb.) számolnak be, vagy pedig csak egy-két, valamilyen szempontból nevezetesebb — rendszeren történeti — éneket neveznek meg, ismertetnek vagy közölnek. Épen a lírai énekek összefoglalása hiányzik. Dícséretes kivétel Erdélyi Pál imént idézett ismertetése az Ötödfélszáz Énekekről, mert valamennyi ének kezdősorát is közli. Énekeskönyveink ismeretéhez az első és leg-sürgősebb tennivaló a világi énekeskönyvek teljes jegyzékének kiadása volna; a bennük levő énekek kezdősorainak abécérendes, teljes összeállítása egyszeriben nagyot lendítene ismeretükön: megmutatná az énekeskönyvek fejlődésének eddig ki nem derített útját.

Ez a fejlődés bizonyosan a zsoltárköltészetből kezdődik. Énekeskönyveink utóbb Balassa énekeiből táplálkoznak és Gyöngyös korában vegyülnek barokk elemekkel; de csak a 18. század folyamán világiasodnak el egészen. Termésük a század végén s a 19. század elején, akkor a leggazdagabb, mikor a német dalgűjteményeknek és a német szinpad énekeinek hatása elevenükbe vág és éneksoraikat érzelmességgel tölti meg. És míg ezideig az énekeskönyvekben igen kevés az igazi népdal, a negyvenes évek, a népköltészet fokozottabb istápolása óta a népszínműveknek épen érzelmes dalain át a fejlődés népdalokkal és népies magyar műdalokkal folytatódik. Az énekeskönyvek, énekgűjtemények így mutatkozó fejlődésének története talán a magyar népdal történetére is élesebb világot vet.

Az énekeskönyveknek azonban irodalomtörténeti szempontból nem a népdalok az egyetlen s nem is a legfőbb értékük. Irodalmi anyaguk megmutatja költőink olyan hatását a közönségre, amely eddig kevésbbé volt ismeretes. Egy szerény példa. Szentjóni Szabó-kiadásomban (Budapest, 1911.) említettem, hogy még Jókai is, aki nyilván gyermekkorából emlékezett rá, úgy emlegeti Szabónak a *Fakadj piros róza* . . . kezdetű költeményét, hogy azt

sokat énekelgették. A Debreczeni Kalendárium a húszas években ismételten közölget Szentjóni-énekeket. A pataki Érzékeny és Vig Dalok Gyűjteményében (1826) a Jókai-idézte versen kívül még hármat (*Utánad folynak könnyeim* . . . 54. l., *Piros rózsaboltozatok* . . . 68. l., *Ó ha reménység nem lenne* . . . 89. l.) találók s két másikat a váci gyűjteményben. (*Kedves idő víg kezdete* . . . 13 sz. *Ah, nincs többé, akit szerettem* . . . 102. sz.). Ez természetesen csak példa, amelyet más költőkkel Balassától Faludiig, majd az erősebb német hatás idejében Verseglyvel, Szemere Pállal stb. alaposabban meg bővíthetni.

A német hatás kezdetének korából való az az énekgyűjtemény, amelyet *Pannonhalmi Énekeskönyv*-nek neveztem el s a továbbiakban közrebocsátok.

A Pannonhalmi Énekeskönyv.

Ez a kézirat a Szent Benedek-Rend pannonhalmi főmonostorának tulajdona. Könyvtári jelzése 10. a. E. 8/1. Hajlítható, színesvirágos borítékba fűzött 232×190 mm nagyságú könyv; 69 számozott és beírt, 21 számozatlan, üres lap, a 65—66. levél után azonban még egyszer 65—66. számozás következik. Fűzés előtt vágta ki valaki a 25—26. levelet, fűzés után a címlapot s a 33—34. levelet. Címlap híján az énekeskönyv összeíróját nem tudjuk megállapítani. A 67. lapon levő bejegyzés (kiadásunkban 29. l.) az utólag hozzáírt *Jacobus Vebe* névvel, s a még utána következő három vers más kéz írása. A *Vebe* név tehát a gyűjtemény törzsére (1—66. l.) nem vonatkozhatik. A borítéklapon egy címke is van. Ennek szövegét is kivakarta valaki, az évszámot azonban megpróbálták ceruzával megint odarajzolni: így alakult ki az 17.6 szám, amely a nyilván Révai kiadásából származó Faludi-versek miatt csak 1796-ot jelenthet. Ez tehát a könyv megkezdésének vagy befejezésének s inkább az előbbinek évszáma.

A könyv kétségtelenül másolat: nem emlékezetből készült, mint Horváth Ádám gyűjteményének nem maga költötte csoportja, hanem más énekeskönyvekből, néha talán tollbamondásra írott másolat; a könyv írója nem is tudta mindegyik ének dallamát: erre vall a helyenként romlott szöveg, a verssorokban a fölösleges szótag, vagy egy-két szótag elhagyása. Ellenben egészen egyéni, sajátos a helyesírás, amely egyfelől íző, vagy szokatlanul őző nyelvjárásra, másfelől idegen, valószínűleg németes kiejtésre vall, egészében pedig sokszor kezdetleges jellemű.

Azt sem lehet megállapítani, honnan került a kézirat a pannonhalmi könyvtárba. Két bencésről tudunk, akik énekeskönyveket gyűjtöttek. A jeles költő Kovács Márknak,¹⁾ (1782—1854) egy *Hézagpótló énekeskönyvecskéje* 1821-ben jelent meg Győrött, ennek egyetlen példánya sem ismeretes; azontúl is több, bár inkább egyházi énekeskönyvnek volt a szerzője; de a népköltészet iránt való nagy szeretetét a maga próbálkozásai is mutatják. — A német népköltés emlékeinek tudós gyűjtője volt Sztachovits Remig²⁾ (1812—1884), sokan küldtek hozzá népdalgyűjteményeket, magyar énekeskönyv is kerülhetett közéjük. Pannonhalmára juthatott könyvünk valamelyik bencés plébános hagyatékából is, aki falujában kaphatta. A találgatás hiába való. A helyesírásból következőtve, bár latin műveltségű, de nem papi ember volt a másoló, hanem olyan valaki, aki latinul sokat, magyarul ritkán szokott írni.

A kiadás.

A kézirathoz Dr. Horváth Ádám főkönyvtáros, főmonostori alperjel, k. barátom szíves segítségével férköztem; Dr. Sárközy Pál egyetemi magántanár, rendi perjel, k. barátom pedig megengedte, hogy a kéziratot tudományos célra tetszésem szerint felhasználhassam. Mindkettejüknek köszönöm előzékenységüket. Éltem az engedelemmel s közrebocsátom az egészet.

A kiadott szöveg betűhív. Csupán a helyenkint egyfolytában írt sorokat tördeltem vissza versszakokba. A fölösleges szótagokat zárójelbe tettem; a hiányzó szótagokat *dőlt betű*vel ékeltem helyükre.

A kéziratban 65 ének vagy vers van. Ezek közül kiadásunk 45-öt közöl. Nem vettem föl, csak jeleztem 1. a RMVÉ-ben megtalálható 3 költeményt (*Rimanóczi-ének*, *Trombitáknak szörnyű riadását* . . . és *Ének a tiszaföldi csikósról*): 2. Amade 118. dalát; 3. Ányos Pál költeményét (*Im koporsód ajtajánál* . . .); 4. a *Meghalt feleségem* . . . kezdetű régi makaróni-féle verset, mert ezt — mint legteljesebb változatot — már régebben lemásoltam Tolnai Vilmosnak egy készülő értekezése számára; 5. Faludi Ferenc 13 versét; és 6. az utolsó (65.) cyrill-betűvel írt éneket, mert ezt itt nem tudtam kinyomatni. A 4. és 6. kivételével azonban mindegyikből közlöm a jegyzetekben a nyomtatott szövegből való

¹⁾ V. ö. Bárdos Remig, Kovács Márk. Bencés rendtört. VI. B. 498 – 536 l.

²⁾ Pacher Donát, Sztachovits Remig. U. ott, 649 – 62. l.

eltéréseiket. — Viszont fölvettem egész szövegével Révai Miklós versét (*Csodát üzött a természet . . .*), mert ennek szövege teljesebb, mint Császár Elemér kiadásáé. (L. a jegyzeteket.) A kiadott versek között 6 latin (közülük 2 töredék) és 2 német van. A latinok tréfás diákversek, a régi magyar diákéletnek (részben nem ismeretlen, de) jellemző emlékei. A németek egyike egyházi ének, a másik tréfás rímelő-ének, amelyhez hasonló, Dr. Laurentzy Vilmos t. barátom szóbeli szíves közlése szerint, az erdélyi szászoknál ma is él.

A kötet anyagában kevés a népdal, népies inkább akad. A műdalok egyikének-másikának szerzőjét még majd megállapíthatni: amennyit ebben az irányban tehettem, megtettem, de magam is tudom, hogy még jócskán megszerezhetni eredményeimet.

A kötet semmi kapcsolatot nem mutat (mert egyetlen verse sem találkozik) a Komáromi Énekeskönyvvel, a Vásárhelyi Daloskönyvvel, a Sziveket Újító Bokrétával, tehát a 18. század ismeretebb, hasonló gyűjteményeivel. Legközelebb van Pálóczi Horváth Ádám Ötödfélszáz Énekéhez és a váci énekgyűjteményhez: azokhoz, amelyekkel közel egykorú is. Pálóczi Horváth Ádám kéziratának előszavában (1813.) maga mondja, hogy az énekek egy részét még gyermekkorában hallotta; a váci énekgyűjtemény első darabja pedig 1799-ben jelent meg. A vácinak ehhez a kötetéhez abban is hasonlít, hogy sok Faludi-verset ír le; Sebestyén írja a váci kötetről (id. dolg. 114. l.), hogy Faludinak „csaknem minden világi tartalmú versét gyűjteményébe iktatta“. Ezt a kötetet — egyetlen példánya Sárospatakon van — sajnos, nem láttam; én csak az 1803-iki „darabot“ használhattam.

Faludi- és Amade-versek.

Énekeskönyvünknek összesen 56 magyar darabja közül 13, tehát az egésznek közel egynegyede Faludi-vers. Ezek a Révai Miklós kiadta szövegtől alig térnek el, eltéréseik is többnyire csak másolási hibák, amelyek arra vallanak, hogy kötetünk írója előtt nem a nyomtatott szöveg volt, hanem annak egy kéziratos, sőt talán második, harmadik másolata. — Megkockáztatom még azt a föltevést, hogy az 5. ének is (*Meghanyatlott uraságod . . .*) Faludi Ferencnek (egy eddig ismeretlen) verse. Csak a művészi szerkezet, mely a refrénen kívül a 2—4. versszakkezdésben is, de még inkább a vers *belső* szerkezetében szépen nyilvánul, s a művészi verselés késztet erre a föltevésre. Erre vall, hogy a következő

három vers is Faludié. Az is kétségtelen, hogy ebben az időben *igy* talán-talán Révai s legföljebb Verseghy Ferenc tudott verselni; a refrén azonban a szerkezet, és a környező versek (Verseghynek egy költeménye sincs a füzetben) inkább Faludi mellett szólnak.

Ritmusával Faludira vallana a 48. sz. ének is:

Te csalárd szerencse,
Életemnek bilincse,
Mit rontod vig kedvemet?

A vers ritmusában mintha a *Cupido* üteme lüktetne

Ki légyen Kupidó,
Eddig nem tudhattam —

vagy a *Nádasdy Ferenc koporsós versé*:

Rontottam fegyverét,
Koncoltam emberét.
Döntöttem falait,
Megvettem várait — ellenségnek;

azonban a Balassa-strófára emlékeztető versszak és rím-elhelyezés Faludinál sohasem fordul elő. Ellenben egészében megvan a forma (ritmus, strófa, rím) Amade Lászlónak azokban a verseiben, amelyeket Négyesy László a Figyelő 15.—16. kötetéből vett át; a Figyelőben Véghely Dezső gyűjteményéből Pintér László közölte őket. A 127.—130. verseknek — szinte-szinte összefüggő dal-fűzérnek — ugyanez, és sok versnek hasonló a formája, Amade egyik legkedvesebb versformája:¹⁾

Mi haszna csodálom,
Hogy nincs édes álom
Nyughatatlan szívemben!
Mert attól megválom,
Akiért sajnálom,
Mert voltam hív hitemben,
Meg kell ennek lenni,
Nem lehet mást tenni,
Bár hét tört üt lelkemben!

Mindez természetesen csak érv és nem bizonyosság; mind az előbbiben Faludi, mind az utóbbiban Amade szerzőségére *külső* érv, amely föltevésünket támogatja, de nem bizonyítja.

¹⁾ 127. vers. Négyesy kiad. 338 l. — Hasonló, de egy sorral megtoldva, a 15. dalé is (u. o. 112. l.), s az Erdélyi Pál közölte 116.-é. (EPH. 1907. 205. l.)

Egészen kétségtelen azonban, hogy a 32. ének (*Jaj, kezd-jetek szánni, Sionnak leányi . . .*) Amade-vers. Vagy párja, átdolgozása, vagy változata Amade László 116. dalának. Gondolatmenete, képei, kifejezései azonosak, csak a mi változatunk jóval bővebb s még művésziesebb. Vessük össze 1. és 5. versszakát (15. l.) a 116. dal két első strófájával:

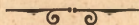
Sionnak leányi engem meghalljatok,
Beteget nézzétek, kedvesnek mondjátok:
Szerelem sebeit,
Kínom halálosít!

Szerelem sérelem, sérelem szerelem!
Mind kettőt nem tudom, csak azt tapasztalom:
Vég oly kén s gyötremelem,
Ha ez mind szerelem.

Végül Amade 46. dalának eddig ismeretlen ellenverse bukkan föl a kézirat 49. énekében (26. l.): *Mások mondják, hogy szeretlek . . .* Könnyebb összehasonlítás okából itt is idézem Négyesy kiadásából (174. l.) a 46. vers első két strófáját:

Mondják mások: nem szeretlek,	Itéltetem szerelmemről,
Sőt esküsznek, hogy gyűlöllek,	Dicsértetem gyűlölségrül,
De én aztat csak nevetem,	Rossz nyelveknek csudáld dolgát
S így titkolom, kit szerettem,	S e világ tudatlanságát,
Noha bizony szeretlek	Rontom conceptusokat
S tiszta szívűl kedvellek,	Ezer praetextusokkal.

Ha még hozzáteszem, hogy az utolsó strófában is *contentumát* akarja megérni, úgy vélem, jogos az a föltevés, hogy 49. énekünk is Amade-vers, párja az ismert 46. dalnak, mint ahogyan az ismertek között is Amade 5. dala (*Nem gondolok szíveddel . . .*), párja a 45.-nek (*Már gondolok szíveddel . . .*). Utalok még a most tárgyalt versnek a jegyzetekben közölt változatára.

OSZK

(1.)

1.

Ének egy habozó szivről.

Nagy Isten! mit tegyek
vagy már mihez kezdjek,
szánjatok meg egek!
Két szép köszt csak egyet
vehetek, nem többet,
mert egyet 's nem többet
engednek Istennek.

Egyikét szeret(1)em,
másikat kedveltem
s még most is kedvelem.
Kereszt a választás,
bú a szívszakasztás,
jaj nékem! két sziv köszt
egytől el kel(2) esnem.

Bár csak választhatnék,
határt így szabhatnék
kétséges szivemnek.
2. Mint a tenger habja
a hajókat tsapja,
ugy azért és azért
nints nyugta lelkemnek.

Oh! szivem habjai,
szélvész vitorláí
már tsendesedjeteK
és vagy egyikinek
vagy más szeretetímnek
akár melyikinek
partyára vessetek.

(2.)

2.—4.

Rimanótzí Ének.

Régi Magyar Vitézi Énekek és Elegyes dalok. I. k. 328—330. lk.

(3.)

M á s.

4. Hallod szivem tiz az óra,
az nem ütett nékem jóra,
mert én buval tellyes vagyok
mert szeretóm már elhagyott.

Tizenegyet is elvárok,
talán még jobbat talállok,
kivel kedvessen tréfálok,
mert szeretóm már elhagyott.

Tizenkettút üt az óra,
az ütött (most?) nekem jóra
mert szeretóm éjféltájban
jelengetti magát nálam.

Éjfé1 után ütett egyet,
már egy nappal értünk többet,
bár érhetnék még többet is,
hogy láthatnék szebb leányt is.

Éjfé1 után óra kettő,
szivem-lelkem mindakettő,
egy ne jöjen, hanem kettő,
szeret engem tizenkettő.

5. Éjfé1 után óra három,
szeretómet hozzám várom,
várom, várom, megis várom,
mert szememre nem jön álom.

Éjfé1 után négy az óra,
ébregegyél fel kakasszóra,
menj-el tölem virratóra,
hogy ne vegyék irigy szóra.

(4.)

M á s.

A szeretőm olyan beteg, talán meg is hal,
 Kiért szívem bágyadozik, nagy kinokat vall,
 jaj, ha meghal, halyak meg én is,
 hogy ne szánjam galambomát hévségéirt is,
 midőn egyszer halál fia mosolog is,

Reá nézek könyves szemmel, hogy epedezik,
 értem mint szelid gerlice, nyög, sohajtozik,
 jaj már nékem, jaj néked is,
 ez keserves nyavaládból agyál nékem is.
 hadd szemvegyünk [aszt] mindaketten, türjem aszt én is.

Piros ortzád, gyöngy ajakad látom hogy hervad,
 kiért szívemnek bánatya szüntelen árad,
 de mit tegyek, jaj, hová legyek,
 vig napokat már miattad nem is szemlélek,
 mert hivebbet, kegyesebbet nem lelek.

6. Ha meggyógyulsz, örömet ádsz én bus szívemnek,
 nem is félhetsz nyelveiktől az irigyeknek,
 kik mardosnak, reánk agyarkosznak,
 mind bétöltyünk gyalázattal száját azoknak.
 ne szakasszunk véget mégis barátságunknak.

(5.)

M á s.

Meghanyatlott uraságod,
 büszke Klóris, elhidd bár,
 akárkire vedd pórázod,
 az én szívem nem rab már.

Való szebb vagy az hajnalnál,
 Vidám, mint az kellő nyár,
 de szebb, drágább ez még annál,
 hogy én szívem nem rab már.

Való, nyájas tekénteted
 szívemen még nagy határ,
 még késérti égireted,
 de hasztalan, nem rab már.

Való, boldog, akit véled
 köt örökre meg egy zár,
 még boldogabb, ha szereted,
 Oh! de szívem nem rab már.

7. Hiszed Klóris hogy panaszsom
 nem szerelem zálogja,
 nem szólnék aszt fogadom
 szívem szabad ha volna.

(6.)

M á s.*Faludi Ferenc: Kiszűő Ének.* Cim és szerző nélkül.

(7.)

Felelő Ének.

8.

Faludi Ferenc ily c. költeménye, szerző megnevezése nélkül.

(8.)

M á s.

9.

Faludi Ferenc: Szakács-ének. Cim és szerző nélkül.

(9.)

M á s.

10.

Nints állandó szereteted,
nints benned igaz szív,
ki volt hozzád igaz szível,
nem vagy már ahhoz hív.

Nem is léssen olyan szíved,
hogy légyen állandó,
tsapkod, mint a hab a víz[ek]en,
mindenhez hajlandó.

Szemed szépnek gyönyörködik,
tetszik a kölömbőség
módi haján örvendezik,
nem kell neki egység.

Hagyod magad vezérelni,
mint Cupido nyílát,
majd itt, majd ott röpdözteted
szerelmes próbáját.

Ez a módi emberekben
hogy ne legyen egység,
és így léssen ravasz szívben
mindenkor könyekség.

Addig kedvez hizelkedik
még szívét kiveszi,
elmegy, itt hagy és k'isufol,
másnak kibeszéli.

11. Megisméred te magadban,
egyszer ez hibákat,
midőn tetzél más bujára,
sok hamis példákat.

De már akkor ő szívébül
kizárt 's majd megvetett.
engeszteli nagy gyötrelmit
mint tehet, felejtett.

(10.)

M á s.*Faludi Ferenc: Nem mind vigaság a vigaság c. költeménye, cim és szerző nélkül.*

(11.)

M á s.

Ártatlan szívű félésem hallgasd meg.
 érzékeny vagy, jól esmérem, hát szány meg,
 régtől fogva alatomban
 szünet nélkül gondolatban
 fenforog.

Már tovább nem titkolhatom, jelentem,
 hogy drága szép személyedet szeretem,
 nem ideig, sem óráig,
 hanem életem fogyláig
 választom.

12. **O**ltár legyen az az oszlop, hogy egyben
 szeretetben és hivságban, szentségben
 változhatatlan kötessék,
 soha fel ne oldoztassék,
 még élek.

Ragyogjon szemem szemedben mindenkor,
 valamikor ereimben vér felforr,
 egyet irtis vidámsággal,
 kész akarat hamarsággal
 kapszsoljon.

Végig olyan, mint kezdetben, maradjon,
 Semmit alább lépni szívünk ne hadjon,
 az egek is had tsudálják,
 müdön benünk tapasztalják
 hévségét.

(12.)

M á s.

Oh! szívem fájdalma mit hab(o)zól,
 régi jó kedvemtől mit távozól,
 légy tsendességben,
 légy békességben,
 megjönnek, megtérnek vig napjaid,
 örökre fordulnak sok bajaid. (:)

Tudom, hogy fájdalmid igen nagyok,
 elhidd, hogy azokban részes vagyok,

de mi[n]t van tenni,
kell megszemvedni,
adja az Uristen, amit akar,
szivem vigasztalást mennyektől vár. (:)

Távozom, de szivem (fájdalma) nálad marad,
kérlek, hogy szivedben aszt bezárjad,
ugy léssen készen
két sziv egy léssen,
szeretet, tisztelet együtt léssen,
semmi külső szivet bé nem vészen. (:)

Ha pedig eljön a kénzó halál,
koporsómat festesd ilyen szókkal:
Itt fekszik egy sziv,
állandó és hiv,
nyugodjék Istenben békeségben,
adjad Uram látni dütsőségben. (:)

(13.)

13.

M á s.

Tsudát üze(t)t a természet, mikor téged alkotott,
minden szépség ott tenyészett, mindent read aggattott.
Juno frissen itt futkozott, hogy felderült hajnalod,
elevenység ily magzatot Jupiternek áldozott.

A gyöngyvirág homlokodat szép fehiren behinti,
kinyilt rózsa szép artzádat szép lángszinnel illeszti,
friss nedvökben gyorsan usznak hunyorgó kék szemeid,
ott is tsaknem megyladnak, szikráztatyák tüzeit.

Ajakodon elevenység pirul s tsókra ingerel,
szavaidban az édesség hangzik, szived érdekel,
sima márványkerék állad, gödrötskékkal kérkedik,
hószin nyakad, hószin vállad gyöngy nélkül is tündöklík.

Gyöng(y)e melled kék erekkel oszlik tsuda ágokra,
Kék emlőid épségekkel emelkednek dombokra,
mint szüz viasz, olyan kezed, szépek gyöngye ujjaid,
kartsu tested, ép termeted, szépek pitzin lábaid.

Ágim(?) szüvem egy bálványa, mikor látlak, bámulok,
O! szép nemnek ragyogványa, megvesztettél, rab vagyok.

— — — — —
Hogy ne férne így már hozzád pitzin falat, Cupido.

(14.)

M á s.

Elmegyek én katonának, bányod-é?
 más országba masirozni, szányod-é?
 Ugyantsak, ha tőlem elmész, drága kints,
 feketé két szép szemeddel reám tekints.

Amott mégyen egy szép leány, most látom,
 kinek is piros ortáját tsókolom,
 tüled, rózsám, meg kell válnom, sajnálom,
 érted vesztém életemet, nem bánom.

14. El kell mennem, nints mit tenni, hazámtól,
 butsut venni édes szülőanyámtól,
 már az kardot felkötöttem, elmegyek,
 úgy tetszik, hogy soha vissza nem térek.

Már paripám is szépen megnyergeltem,
 mi kis bagasiám volt, felkötetem,
 Isten hozzád, édes rózsám, galambom,
 el kell mennem, már nem lehet maradnom.

Duna mellet(t) nevelkedett tulipán,
 fáj a szivem érted rózsám igazán,
 mert elmegyek jövő hetvén délután,
 nem láthatlak, szép violám azután.

(15.)

M á s.

De szép aszszony a szabóné,
 kintsem-lelkem Professorné,
 lassu járó a barbérné,
 bokorugró a kasznárné —
 De tsak estve.

Mészárosné olyan tsinos,
 hogy a tzombja zsiros,
 titoktartó, de fortélyos,
 noha pedig barátságos —
 De tsak estve.

Lákatusné lassu járó,
 de a szeme mind a ráró,
 ireg-forog az utcában,
 Szeretőt néz el magában —
 De tsak estve.

15. A takátsné olyan gondos,
 hogy a fara szintén dombos,
 tűzött vászna noha számos,
 de réfszámra az hiános —
 De tsak estve.

A szütsnének pülhes teste,
szemöldöke meg van festve,
tsipkés, zsebes a köténye,
piros sarku tzipellője,

De tsak estve.

Parasztasszony iparkodó,
gongya vagyon a szántásról,
mindent szerez a konyhára,
vendéget vár vatsorára —

De tsak estve.

Ténta, penna, kalamaris,
lesz-e szálás, szivem Maris,
eszti kérdezi a deák is,
igaz szívü vagy nem hamis —

De tsak estve.

Hátról rántzos a pöntöle,
ott a legénység tzimere,
végy tőt, tzérnát a kezedben,
hol elfeslett, ott vard össze —

De tsak estve.

Fáj a kutyának a lába,
megütet(t)ék a konyhába,
ördög bujjék a lábába,
miert ment bé a konyhába —

Minden estve.

(16.)

16. — 17.

Ének a Tisza földi tsikóstul.

Régi Magyar Vitézi Énekek és Elegyes Dalok. II. k. 308—11. lk.

(17.)

17.

M á s.

Studiosus dum aegrotat, nemo illum tunc visitat,
neque illum interrogat, quidnam ille desiderat.
Proclamatus ipse aeger, qui jacebat sicut miser,
ite cito advocate mihi meum Professorem.
Advenerunt studiosi, haecque verba coepit loqui:
Ubi estis, fratres mei, quid habet is de me spei?
Dum fuisset ego sanus, cuique vestrum fui charus,
haec pauca, quae videtis, Parentibus tradetis.
Loco mei consuletis, gratiam DEO acquiretis,
Det Is mihi vestras manus ac in vobis maneat totus.
Constituta hora venit, aegre mundum reliquit,
jacet solus ibi in lecto destitutus ab amico,
si praesertim sit pauper, vix venit unus et alter,
sicut omnes contemserunt nec portare illum volunt.
Cum parentes audiunt, sine mora huc conflunt
causam mortis accesserunt doloribus.
Quali morbo est venatus, parens eius desperatus
conscholares morientis familiares nemo illis
scit narrare incepterunt ejulare:
omne bonum amisimus, sicque domum redibimus.

(18.)

18.

M á s.

Amare desinam te cordis tesseram charum pignus
 sic finem faciám sequar militiam Rex est dignus,
 armis me dicabo gloriosis dum hostis Patriam
 terruerit meam diris modis.

Arma magnanimo amplectar animo pro patria
 visa est gladio ulciscenda meo injuria
 tormentorum ictus sustinebo virtus ipsa monet
 forti esse jubet nos animo.

Dormire sub dio aut sub tentorio sunt dulcia
 dummodo proelio cedat pro patria victoria,
 non terret me frigus, aestus fames, necque dum patrios
 prostravit filios seva strages.

Si laesus fuero aut caesus gladio, virtus erit
 Regi vitam dedi ac devovi,
 illaesum proteget, ceasum sepeliet salvum malet.
 Tandem audite me, filii patriae unanimes
 in Martis ictibus et mortis fluctibus ne desit spes
 ut sitis fideles inculcat Rex daturus praemia, quae sunt eximia
 testatur lex.

(19.)

M á s.

Reimdich, oder ich fries dich, wie reimt sich das zusammen?
 Was sich nicht will reimen,
 lasst man zusammen leimen,
 so reimt sich das zusamm, zusamm,
 so reimt sich das zusamm.

Tischler, Zwiwerl, altes Weib, wie reimt sich das zusammen?
 Tischler, der macht Leisten,
 Zwiwel, der thut peissen,
 Ein altes Weib thut fristen.

Kundel, Mantel, Pfarrer, wie reimt sich das zusammen?
 Kundel muss man spalten,
 Mantel hat führ Falten,
 Pfarrer muss predig halten.

Soldaten, Juden, Theifel — wie reimt sich das zusammen?
 Soldaten thun in Kriegen,
 Juden thun betriegen,
 Der Theifel wird dich grieden.

(20.)

M á s.

19. Kommt, lobet ohne End dasz Heiligste Sacrament,
Welches Jesus eingesetzt uns zum Testament.

Hier ist Jesus Fleisz und Blut und dass Haller höchste Gut,
Wenn die S(ch)ünden wir berein, uns Gnaden thut.

Sey gelobet, genebenedeut, o Du Trost in Bitterkeit,
In der Kriegszeit Pest und Hunger wahre Sicherheit.

Sterbe uns o grosser Gott, hoch ge . . . ichtes Himmels Brod,
Ach bewarr und ernthe uns in grosser Noth.

(21.)

M á s.

- Vale palas Dea docta, studui, studui
Jam duc usque satis tibi servívi, servívi
Ad popinas semet pister abívi, abívi
vel post nonas spatiatum exívi, exívi,
vel si hortos visitavi civium, civium
vel concussi aliqualem germanum, germanum,
ille ivit ad scholarum prefectum, prefectum,
qui vocatis studiosis et dixit, et dixit:
Quis — ait — qui talia fecerat, fecerat?
Adsum, adsum Reverende quid mandas?
Mando, mando sine mora decum bas, decum bas
Ordög attá hoc scias, hoc scias,
Nec servabo teremtette sentias, sentias
Familias admomentum pandures advoca. adv...
20. Pandurones momento adsunt viginti, viginti,
Quos capiunt studiosi hacteni, hacteni.
Et tu paterfamilias prodeas, prodeas
et des illi quinquaginta scuticas, scuticas
Istenatta teringette non ibo, non ibo,
potius ex tua schola abibo, abibo.

(22.)

M á s.

Oh kegyetlen egek valyon mit műveltek,
 Árva fejem vesztén m(i)ért igyekeztek,
 Kínaimtól egyszer enyhölést agyalok,
 Ártatlan szenvedni tovább ne hagytatok,
 Elég volt, már alig vagyok,
 Égek, ámbár majd megfagyok.

Hogyne fagynék, midőn hidegséget érzek
 Mindenfelől, jobbra akár balra nézek,
 Meg kell azt vallani, nem lehet hazudni,
 Égő tűz volnék is, el kell így aludni —
 Ezen fagyás nem hidegség,
 Hidegrázás nem betegség.

Beteg vagyok, fázom, aszt nem tagadhatom,
 Könyveimtől fázom, de ki nem monthatom
 Mert ha panaszlom is, senki sem hallgatya,
 Noha kínom mérge szívemet szagatya,
 Eszt szemvedem valakiért,
 Tsak had légyen tud(n)om, kiért, (s tud(n)om miért).

Hogy még megváltozik, táplál az reménység,
 Sorsom(n) is lágyulhat az atzél keménység,
 Kötőlim szakadnak, békóim hullanak,
 Minden szemvedésim egyszer el mulhatnak,
 Hiszen lesz még a jég vizzé
 Keserűség édes ízzé.

(23.)

M á s.

21.

Tsendes patak folydogál
 Két szememből tsurdogál,
 Szívem gyászba öltözik,
 Koporsóban költözik,
 Mert párja szerelmemnek
 Oka lett gyötrőrlmemnek.

Nem gondoltam, hogy úgy tégy,
 Hozzám oly kegyetlen légy,
 Árva vagyok, jaj félek,
 Sirok érted, még élek,

Szomorú gyászt viselek
 Azért kérlek, maragy hív
 Ha van benned igaz szív.

Víg napjaimat néha
 Titkon műdön siratom,
 Volt gyönyörűségemet
 Többé nem is ohajtom.
 Társam már az fájdalom.
 Oh! eg. szánd meg éltemet
 Fogyaszzad gyötrelnemet.

Oh szerentse nézd reám,
 Lásd, sír szemem, jajgatnám.
 Vedd el szívem fájdalmát,
 Tekintsd élttem rabságát
 Bús szívem árvaságát.
 Halgasd meg panaszomat,
 Ad(d) egyszer halálomat.

(24.)

M á s.

Valaki józanul él,
 Soha senkitől sem fél.
 Vigan ágyából felkél
 Nem érzi semi veszél
 Annak Hectornak tűze
 Nem kell Sámson ereje
 Mert bátor a szíve.

Minap voltam sétálni
 Tovább, mint szoktam járni,
 Magamat butul oldni
 Akarván tartóztatni,
 Farkast láttam egy helyen
 Én voltam fegyvertelen,
 Mégis szalatt tőlem.

Tavul ámbár emberül
 Nap és holdnak fényétül
 Legyek világ szelítül
 Phoebusznak szekeritül,
 Nem félhetek senkitől,
 Bisztat józan életem,
 Lelki esmértem.

22.

De még egyet mondhatnék,
 Mondom, nem látott az ég,
 Sem bakonyi erdőség,
 Sem mohátsi mezőség,
 Nagyobb volt oroszánynál
 Vagy más egyéb állatnál,
 Rutab minden vadnál.

(25.)

M á s.

O mely sokat jártam széles ez világon,
 Tul a Tiszán, inént Cziglédén is jártam,
 Oly országon, hol rákon szántanak,
 Tsoda magot vetnek, a vizen aratnak.

Szűzleány tejébül pogátsát gyurkálnak,
 Dinye héjbul fűzet(t) botskorokban járnak.
 Öker ikrából, rák fagyuból kementzét tsinálnak
 Nyúl nyelvel és tsuka tollal hajokat tzifrálnak.

Az ki ez verseket hal(l)á füleivel
 Garast és petákot nem ad kezeivel,
 Szeretsen országban hollók temessék el,
 Hogy sohase láson tsipás szemeivel.

(26.)

23.

M á s.

Oh Melissa hív titkosom jer fussunk
 Közel Délus szégetiben el jussunk
 Hámon Isten templomában
 Áldoz(z)unk zöld sátorában — jövőndőt.

El-i valyon vitéz Kasztor, vagy megholt
 jelentsd szentség (a) gyilkosságát hogy ki volt
 Fel keresem az árnyíkat
 Kettős szerentse játékát — megvetvén.

Az hajszálak erősebek a lántznál,
 Vas fényesebb arany és a zomantnál,
 pásztori bot sok bajnokot
 le is dönthet Goliatot — ballaghatsz.

Oh nagy Isten hát tsak meghalt kegyesen
 Legalább aszt gyelents (hogy) hol keres(s)em,
 jer Melissa el bujdosom
 nem tétzik királyi jussom — térj erre.

Lassan ballagj oh királyné szót szólok
 ezen hegynék oldalában megálok
 pásztori sip zeng e völgyben
 meny bátran eleiben — hírt hallunk.

Kedves pásztor juhaidat legeltsed
 De azomban kérdésemet meg ne ved,
 Mi hírt halasz Trátziából,
 Ki volt nyertes ezen hartzbol — ne késsél.

24.

Tsurog könyved szép Amazon ortzádon
 Kékel pirul alabasztrom a szádon,
 Mond meg belső nyavaládat
 orvosod könnyen találod — hidd el bár.

Nintsen nintsen ez világon orvosom
 holtig így lesz a mint most van a sorsom
 erim ontya minden vérem
 oh engedjed vagy meg érnem — szándékom.

Felejtsd búdat és szívednek add titkát
 Láttam rabját Cypriának nem ritkát
 Jer Nartzissus kutfejéhez
 dülünk cédrus gyökeréhez — beszélünk.

Hír a szelek szárnyán repül oh pásztor
 Hartzban eleset jegyesem a Kasztor
 Vigasztalás nints a gyászban
 Azért gyöttem Pythiában — zugj által.

Tedd fegyvered hüvelében, Kasztor él
 Ma szorongat kebelében oh ne fély
 (Jer) süssünk süssünk egy báránkát
 együnk pásztori vatsorát — kedvünkre.

Hamon Isten mit szemlélek mit jegyez(z)
 Alkotmánya két szememnek mit jegyez
 Arany peretz a kezeden
 Szűz fűrt hajam a melyeden — enyim vagy.

25.—26. l. hiányzik.

(27.)

27. Discite a me formosae Damae
 Perfrui cauto non nocumento spernere.

Sperne amorem consciva florem
 cuius unus ictus omnem exstingvit Candorem.

(28.)

M á s.

A szeretett nagy tüzet vet az embernek szívében
 Minden erét egy tsep vérét felgyulasztja testében
 Egy van, aki elolthatja de az tsak úgy neveli,
 Orvasító segedelmét mosologva képleli.

Bár az Aetna sebes lángja tsapdossa az egeket
 bár Jupiter tűzbe hozza az egész fellegeket
 Még sem tehet oly nagy tüzet mint Cupido kis gyermek
 a ki által már sok hívek setét sírban hevernek.

Nemde Sámson vesztének is oka volt a szerelem
 Holofernes életének nála nem volt kegyelem
 A Dalila elárulta a Judith (le) nyakaszta,
 Mind a kettőt a szerelem gyászos veszélre hoszta.

Szerentsétlen én nyötelen hasonló foglya lettem
 Az ámornak veszedelmes hálójában kerültem
 Venusz fatya jaj fogatya s' már meggyőzte szívemet
 Talán ugyan tsak áltola vesztem el életemet

Nints segítség sebessen ég Vénus tüze melyekben
 Annak fatya jaj halálos sebet ejtett szívemben
 Hogy ha csak te egy örömet nem jössz orvasítani
 bár meglássad, hogy haldoklot, fogsz éltedben szemlélni.

28. De nem hiszem, kösziklából hogy szíved szakadhatott
 Tantalusnak almafáján kegyességed akadott
 Légy hát kegyes és meg ne vess, mert tudod, hogy szeretlek
 Gyászos sírban meg nem szállok addig meg sem is vetlek.

Hogyha pedig aszt végeznek az Egek, hogy hervadgyak
 Gyöngé testem elvesztenék, okul valyon kit adjak.
 De te lésszesz kegyetlen szív ki sírhalomba tettél
 Halál mérges horgának oh vad! ellene vetetted.

(29.)

M á s.

Mért nem szeretsz kedves Rozsám	Szeretlek hát te is szeress
Én is szeretlek	Ne légy kegyetlen.
Van tudodra, hogy szívemben	Lágyítsd szíved ne pártoly el
Te érted égek	Tőlem véletlen.
Kérlek hát adjál más választ	Halálomnak órájáig
Árva fejemnek	Pihegek érted
Ne nézd kénzó gyötrelmeit	29. Mert a drága nevedel is
Sebes szívemnek.	Szívemet sérted.
Tudod (hogy) csak érted nallók	Lábaidhoz így borulok
Tsak érted égek	Tekints édesen
Ha láthatlak boldog órát	Ohajtlak és emlegetlek
Magamnak vélek	Elhíd(d) szívesse
Érted kesergő szívem	E kétség tengeréből
Tsak akkor örűly	Jó parira tegyél
Mikor lehetek a kedves	Hogy a pártas órában
Személyed körül.	Vélem részt vegyél.

(30.)

Más. Felelet.

Szeretlek álnok lélek	Szerettelek, nem tagadod
De te meg tsaltál	De te mutattad
Tőlem el vitted szívedet	Bátor néha tsókjaidat.
Magamra hagytál	Párossan adtad
Mit kívánsz hát egyebet	De azzal tsak próbáltad
Énis megvetlek	Gyenge szívemet
Mint egy pártos tsalárdot	Hogy Vénus hálójába
El is felejtlek.	Ejthess engemet.

Maragy el hát örökösen
 Én mást keresek
 Bus szívemnek panaszai
 Bár keservesek
 Ad az Isten nekem is
 Oly igaz szívet
 Ki meg fogja bötsülni
 Az ijen hivet.

(31.)

30.

M á s.

Trombitáknak szörnyű rivadását . . .
 (V. ö. RMVÉ. I. 321—324. lk.)

(32.)

31.

M á s.

Jaj kezdjeteek szánni Sionnak Leányi
 Sebeimet látván, kegyessemnek mondván
 Szerelem veszteget
 Szerelem el temet.

Rózsákat hintsetek lángom enyhítsítek
 Zöldellő lantokal Narants fa ágokal
 Szerelem az az ok
 Ki miat olvadok.

Szépen illatozó édes almát hozó
 Ágokat hordjatok Tűzeket gyujtsatok
 Mint Fénix meghalok
 Poromból támadok.

Szerelem mit kínsasz? Frigyet hoszabítasz
 Ott lassu üldöző pillantás esztendő
 Mely késű temetés,
 Nyiladtól veti lövés.

A szerelem kín-é? A kín szerelem-é?
 Meg nem étélhetem, de szívemben érzem
 Hogy örvöndetes kín
 A szerelem ha kín.

Már éltem kötölét old meg érjed végét
 Én lelkem felmehetsz hová régen sietsz
 Menyei örökre
 Az én örökökre.

(33.)

32.

M á s.

Ezer hétszáz hetven egyben
Léptem ebben az életben

Koldulásra.

Mikor legszebb ékeségben
Valék ifju gyengeségben

Illyen kínra,

Voltam legény noha szegény,
De most olyan mint az edény
Kit eltörnek és kivetnek

Az utzára.

Egy híján húsz esztendeig
Szabadtságomnak ideit

Vígan éltem.

Hogy illyen rabságra essem,
Ifjuságomat megvessem,

Nemis véltem,

Magam asztalához ültem
Hova akartam repültem
Oh mért tehát én ezeket

Meg nem bötsültem.

Éjjel nappal énekelnem

A kórusban el kell mennem

Obsit nélkül

Lábam reszked szemem viszked

Hánya az álomkereket

Aj(a)kam kékül

Minden mozdulásban nyögñem

Ezerszer is köl pögdösnem

Éjfélt tájban jó álomból

Fel kel kelnem.

Ablakomon sipol a szél

Serkenget (*mozgat*) a nagy tél

Az ágyomban

Nem találom sokszor helyem

Az hideget szintúgy nyelem

A kórusban

Akadozok a tónusban

Nyálomis megfagy torkomba

Ha este nem nedvesítem

A borban.

Álomban is jobb kedvem volt
 Mind itt, szívem mért nem gondolt
 A(r)ról, hogy eljönnek,
 Felébredsznek,
 A kórusba elkergetnek,
 Az ágyamból.
 Alutam mindig akartam
 Éjfél tájban nyujtozkotam
 Soha nem is gondolkottam
 Koldulásról.

33.—34. l. hiányzik.

(34.)

(2 strófa hiányzik.)

35. Kegyelmid jó voltidat
 tsak víg napjainkat
 Édes nyájóságidat
 kedves tréfáinkat
 holtig el nem felejem
 még véled el temetem
 jászos hív szerelmimet
 szerentsétlenségemel.

Jobb ezután kerülm
 Fogom jelenlited
 bu bánodban merülni
 kész vagyok én érted
 tsak magad nyugtán élhes
 rossz nyelvektől ne félhess
 egynek kösztünk nincs hele
 én megyek, te él(j) vele.

(35.)

M á s.

Boldogtalan az én sorsom
 sirathatom ügyemet,
 szomorú földön járásom,
 mert bu érte szívemet.
 Venus szikrázó tüzei
 Álnok Cupido főrei
 ártatlan gyöngé szívemet
 top(p)al köröszkül verték.

Ragyogó fényes Tsillagom
 te vagy aki segíthetsz,
 én édesem és szerelmem
 engem butul megmenthetz
 ha szívedet szívemért adod
 és ha többé el nem vonzod
 Hanem egyetemben vélem
 azt örökén megtartod.

36. Oh! te kegyetlen szerelem
 szikrázó lángaidal
 el ne szagasz te mérges
 nyilaidal.
 Szánd meg engem oh! Cupido
 vigasztald meg te Apollo
 éltemnek gyöngé virágját
 le ne szakasz helirül.

Szomorú te nálad nélkül
 tsak egy óráig lennem
 Eped gyötrődik utánad
 szüntelenül hív szívem
 mert gyönyörű tekinteted
 szépen mosolgó szemeid
 Hív szívemet meg sérteted
 holtig rabodá tettél.

(36.)

37.

M á s.

Amade CXVIII. dala.

(37.)

M á s.

Sohajtozik egy szép Nympha magában
 majd nem leli sehol bűjában
 egymást éri könnyhulással
 volna szíve orvoslása — de hijában.

Ámor ejtett sebet rajta nyillával
 melyet módosson titkolt szép szavával
 mind oddig míg rabbá tette
 Ámor eltűnt (é)s-megnevette nahotával.

38.

Regvel épen mikor Venus öltözet
 A Nympha panaszra bekéretűzet
 ez lévén első szózatya
 Jaj Istenséged magzatya meggyűzet.

Ki hinné eszt tenéked mond Venus
 hiszen az én fiam Ámor tsak koldus
 vak gyermek de néked szemet
 ép és egészséges termetett — mit bódulsz.

Ő szenvedett meg mind addig éltében
 ti tsaltátok ötött já(vasba)rtában és keltében
 légyen szemesnek az Játék
 vaknak adasék ajándék — költsömben.

Zokogással alig tudá mondani
 A Nympha hogy ez végzést meg álmi
 lehetetlen apellája
 még pártfogóját találja — próbálja.

Iuno, Dianna és Hímen meg nézik
 A Nympha ügyét, és abban aszt végzik
 Hogy ez szemét kötözze be
 és Amort úgy ejtse sebet — ha tetszik.

(38.)

39.

M á s.*Faludi Ferenc: Utra való c. verse cím és szerző nélkül.*

(39.)

40.

M á s.*Faludi Ferenc: A megfordúlt szerencsén való epekedés c. költeménye,
cím és szerző nélkül.*

(40.)

M á s.*Faludi Ferenc: Duetto. Páras ének c. költeménye, cím és szerző nélkül.*

(41.)

41.

M á s.*Faludi Ferenc: Addio c. költeménye, cím és szerző nélkül.*

(42.)

M á s.

Drága gyöngyem szép szerelmem
oh te Kloris édes szívem
elmegyek hozzád ma estére. Repete.

Tsak azt fogom tudakozni
szerelmedet mutatod-é
Magadat nékem ajánlodé. Rep.

Azt értetem leveledben
estél vélem szerelemben
Jaj holtig való gyötrőlemben. Rep.

42. Sétál ugyan az erdőben
villog az kard a kezében
jaj, a mint írja levelében
ezen személy enyím lészen. Rep.

Az Leány patyolatja
eszt a legényt tsalogatja
jaj de mind addig tsalogatja
egy ugyan meg is tsalja. Rep.

Nem leszek én már szerelmes (*fene egye meg a csacsit*)
 mert szerelem veszedelmies
 Jaj Cupidonak nyila mérges
 Ritka szív az ki nem színes. Rep.

Tudom rózsám fáj a szíved
 Hogy a szemed reám nem nézhet
 jaj gondolnád-e hogy ne fájna
 Hí volna is meg hasadna. Rep.

(43.)

M á s.

Bu bánat siralom fonyasztja életemet
 Nints ki vigasztalja szomorú szívemet
 Mert sok irigyeknek álnoksága
 vesztemet keresi álnoksága.

43. Az ur Isten tudja ártatlanságomat
 vele bizonyítom igaz hív voltomat
 Jól tudom meg szánya fel veszi igyemet
 Confundalhatja-is sok elenségimet.

Lása ki mit étél tsak egynek kedvében
 lehessen örökes emlékezetében
 Mihaszna ezekből az embernek
 ha nyugodalma nints a szíveknek.

Ezüstért aranyért és karbunkulus küért
 bizon nem adnálak széles e világért
 széles e világal mit tsinálnék
 De te veled rózsám mulatoznék .

Oh édes remínye maganos életemnek
 Nagy gyönyörűsége az én bús szívemnek
 Midőn szemeimet read vetem
 Minden fájdalmimat elfelejtem.

(44.)

M á s.

Oh mely nagy fájdalom szívemben bánatom
 hol vagy én orvosom, és én vigasztalom
 lankad kedv mint szikra
 nekem már kőszikla
 tsak eped és fonyat te éretted.

Mért haragszol reám, mért nem szólsz violám
 Valyon mit vétetem szép anygalkám
 Mert sok ember vagyon
 e tsalárd világon
 az ki ellenem szól hamiságot.

44. Oh nékem kegyessem nékem legkedvesebb
 vallon mért oly igen siránkozol
 Kinek vagy rendelve
 el nem maradsz tőle
 az első, és végsű és fontos szom. Vége.

(45.)

M á s.

Faludi Ferenc: Clorinda c. költeménye, cím és szerző nélkül.

(46.)

M á s.

46.

Belgrád meg vételkor komponáltatott ének.

Oh! kegyetlen Belgrad vára néked meg eset
 mert vala te rajtad halálos eset
 midőn kemény magyaroktól
 erős vitézi karoktól
 törelettél veretettél 's végre meg is vetettél.

Nem leszel ez után te Mohamednek
 oltalmazója a pogány népének
 nem dítsekedhetsz Meisettel
 nem fénylesz török nemzettel
 mert jöttél, kerültél 's végre mienk lettél.

47. Nem fénylik már benned többet török hold
 földünkben te hozzád már többet nem told
 Sút fogyatkozást szenvedett:
 magyar erűnek engedett
 téged és néped: minikünk engedet.

Ted le hát hívséged a melyel voltál
 törökhöz addig még meg nem hódultál
 Légy hív már keresztényhez
 magyar és egyéb ne(m)zetekhez
 Akik vért Belgráért ontottak mely megtért.

(47.)

M á s.

Akinek ma kedve nints, annak egy tsöp esze sints,
fogva tartsa vass kilints, atzél lakat és bilints
akaszák fel a füstre, vagy a pálinkás üstre
tizenkét rét nyüstre.

Kinek mostan nintsen nesze, bomulyon meg az esze,
penész torkát rekesze, bagots vérét eresze
fodor légyn a haja repedjen el a szája
veszenel a mája.

Kösztünk ha van ki nem vig, vagy valami giz gaz nép
Nem nemzetünk közé ép, akad ragad mint a lép
tíbd le a barokáját, tedd ki neki a rokkáját
Ne töltse hurkáját.

48. Tartsa magát mind egy Ur, ki a deszkán lukat fur
orával tubákat tur, a kapusztas tálba szúr
aszt tugya, hogy ő legény, noha gyütment legény
szája hideg lepény.

Nintsen abban egy jó ér, meg hült benne már a vér
egy vad almát az nem ér, tsipje meg a hideg dér
essen le az ajaka, veszen el a majaja
györbüljön az háta.

(48.)

M á s.

Te tsalard szerentse, éltémnek bilintse
mint rontod víg kedvemet?
Ujjitod sebeim, bágyosztod ereim
epeszted bús szívemet,
törökelz ellenem, ó jaj, mit kell tennem?
bú végzi éltemet.

Immár kell indulnom, hívemtűl butszuznom
nem lehet itt maradás.

Örökös rabságom gyászos vigazságom
lesz-é keserves válás?

- Szerentsém változot, szörnűyű bút okozott
jelen im az indulás.

Tsókollak kegyesen, mutatom hívségem
Leszek hozzád hajlando

még bennem az Lélek piheg érted élek
légy te is hív állandó.
érjen bármely szélvész vagy ki irigyed lesz
ne légy mind nád ingando

49. Bizlak az egekre tartson víg kedvemre
kinek hív szíve indul
ámbár már kedvedet vélem nem töltheted
szívem hagyom zálogul
Adie hát angyalom szívemet ajánlom
Jaj könnyem érted tsordul.

(49.)

M á s.

Másod mongyák hogy szeretlek
sokat is már meg itélek
de én tsak aszt nevetem
ki mit szerzet én ugy vélem
nehéz attul meg válni.

Ne gondoly rosz nyelvekkel
sem az irigy emberekkel
engegy nekik víg napokat
had mullasák ők magokat
rontom conceptussokat.

Szememre sokan hányák
szerelmünket így vizsgálják
aszt gondolják majd megmondom
Kit szeretek én jól tudom
öis tuga gondolom.

De te azért légy szerelmem
túrj és szemved én értem.
nem sokara contentumo(d)m
véled lészen nyugodalmom
tsak az Isten éltesen.

(50.)

50.

M á s.

Válét mondok hívségednek
nem lehetz már alando
ámbár hozzam szép szívednek
gerjedelme hajlando.

(51.)

M á s.

Érdemes vagy szeretetre aszt meg vallom érzemis
Kész volna tiszteletedre, holtig az én szivemis
de szerentse hatalmába vette indulatodat
már békóba 's zabolába verte szabadságodat.

Nem mutathatsz kegyességet ahoz kit szeretnél
nem érezhet kedvességet benned az kit kedvelnél
mint madár vas kalitzkába szomorabba pipeget
mást ha lát, hogy szabad szárnyán ágról-ágra repdözget.

Elbusul: 's kalitzkájának vesetskei tsipkedi
de ügyét bús rabságának evvel sem tserélheti
nem mindenkor jó kedvében figyel tanítójára
gyakran énekel mérgében már megunt sip hangjára.

Tsak békével oh békével
szemved sorsod jó az eg
szívednek kedves kényével
meg jutalmaz téged [még?]

(52.)

51.

M á s.

Faludi Ferenc: Erdő c. költeménye c. és szerző nélkül.

(53.)

55.

M á s.

Szokása a Dámának tiz óráig aluni
mert későn le feküszik magát meg nyugosztalni
Legényekkel eltréfál, ide'stova el sétál
éli világát könnyön.

Uri Gavallírokal magát úgy vezeteti
Karja fogva vitetik, hova szíve szereti
le ülnek el beszélnek tanátskoznak örülnek
szép társaságaikon.

Gavallér tetszésére le veszi kalapját
Kézét nyujtya hizelked fitogatja így magát
Mást akoron mind meg vet(t), tsak hogy anak a tetszet
légyen ki jobb karján függ.

El üti tizenkettőt meg unván a nagy üdőt
Fogja gyengén kényéri szerelmével enyészót
legelteti szíveit elfelejti bánatit
hogya tetszésére derült.

Haza menvén el válnak ők fejeket meg hajtják
E nem elég hanem még öllökeznek tsokoIjak
Egy másra sorra rakják szívüket össze szánják
el maradnak végtíre.

(54.)

56.

M á s.*Ángos: Im koporsód ajtajánál . . . versének első hat sora.*

(55.)

Meg holt feleségem statis tarde quidem

(Közli Tolnai Vilmos, Magyar Nyelv.)

(56.)

M á s.**Magyar ország romlásáról.**

Jaj te szegény magyar ország
 jaj mire jutottál
 Amiulta szomszéd készre
 's nemzetre szorultál.
 oda minden dütsúséged
 el veszt esküt ellenséged.

A mely kigyó kövét rígen
 már ellened fujta
 Titkon főzött sok fulangját
 már ki botsatotta
 nints már törvény nints szabadság
 nemes olyan mint parasztság.

A szép arany szabadságért
 vérünket öntetünk
 Életünket 's mindenünket
 buszgon fel szenteltünk
 58. nints már a ki érdemünkre
 Tekintsen piros vérünkre.

Bezég mikor a németnek
 szoros volt a plundrája
 Mikor Károly tsászár alatt
 ingot koronája
 nem volt akkor a magyarnál
 jobb és kedvesebb az országnál.

Tsak aszt várta a hitetlen
 hogy a poltzra jusson
 Nagy hatalmas birodalma
 minden felé fusson
 meg másolta égéretét
 szegten szegte esküvését.

Nints más hátra hanem hullasd
 Könyhullajtasodat
 Kérjed Istent hogy szánja meg
 siralmas sorsodat.
 Ő egyedül meg segíthet
 's ha akarja meg is menthet.

59. Te azonban Apostoli
 's angyali koronánk
 Mély gyászodból ki ne vetkűsz
 mert oda van hazánk
 senki se lássa fényedet
 hanem könyvezessenyedet (?)

(57.)

M á s

Sokat futotam elmémet éretem
 miképen nyerjek kegyelmet előted
 De az egek meg mutatták
 szabadságot nekem alták
 örvendők.

Ohajtva várt szerentsémet meg nyertem
 hogy láthassalak tégedet megértem,
 oh mely sokat fohászkoltam
 még személyed meg láthattam
 nem régen.

Régen immár hogy szeretlek tégedet
 mert hogy eddig el titkoltam nevedet
 mert féltem az irigyektől
 azoknak gonosz nyelvektől
 El hidjed.

60. Okát adtam titkaimnak előted
 elégedjék meg ezekkel te szíved
 meg mutatom a még élek
 hogy senkitől már nem félek
 csak tőled.

Kegyes szemel tekints ream angyalom
 jól vigyáz hogy tőlem más el ne tsaljon
 te benned nintsen hamisság
 De másokban van álnokság
 jól tudom.

Bátor hív szíved hogy vagyon nem kétlem
 szereteted hozzám vagyon reménylem
 próbáltam már hívségedet
 jól tudom kegyességedet
 érdemlem.

Azért téged minden bötsül mert vagy hív
 benned lakik alandóság igaz szív
 vagyon benned minden szépség
 örkölts jóság és böltesség
 eszt vallom.

61. Bizonságom ebben egek én nékem
 hogy igazat mond felüled én szívem
 jól tudom ismersz engemet
 ne vessed meg hívségemet
 aszt kérem.

Igaz voltam 's vagyok hozzád el hidjed
 Nem találsz bennem változást aszt vélyed
 De ha te megszomorítasz
 azonnal sirban taszítasz
 engemet.

(58.)

M á s.

Te kék szemű kis leányka jőj vélem
 hogy részes égi örömben légy vélem
 ottan ama tsendes völgyben
 az holdnak halavány színiben
 örömben.

Hallod mikép ama forrás tsergedez
 hol az ezüst habon Ámor lengedez
 ot titokban nagy hívséggel
 szorítlak téged kezeimel
 szívemhez.

Ha tsokollak te is tsokolsz engemet
 Kezem tesz az forrás mellé tégedet

vesd félre az ellenzódet
 Ámor őrző keszkenyűdet
 kötődet.

62. Nyitva vagyon a te melyed Liliom
 melyen van mint rózsza bimbó két halom
 ha a szerelem halmain
 szögdőzhet Ámor szárnyain
 nyugdalom.

Akaratom indulatja meg van már
 szerelem tündér határa aszt tudhatsz
 az az angyal meg oltalmaz
 Kinek meg vetett anya az éjjel vár.

(59.)

M á s.

Faludi Ferenc: Forgandó szerencse c. verse cím és szerző nélkül.

(60.)

M á s.

63.

Faludi Ferenc: Cupido c. verse cím és szerző nélkül.

64.—67.

(61.)

Az eredetiben 64.—65. újból 64.—65. **M á s.**

Faludi Ferenc: A hajnal c. verse cím és szerző nélkül.

(62.)

68. (66.)

M á s.

Studiosus Daphnidem, testem invocavit
 omnem quando lapidem vivere probavit
 Daphnis sed obtinuit hanc in questione
 seseque continuit prisca regione.

Studiosus itaque probet utasertum...

(nincs tovább)

69. (67.)

Innen új lapon más írással:

Continet in se Authoris
Connotationes Jacobus Vebe.

Alia.

(63)

70. Sic semper laeti sunt studiosi audaces biba-
(68.) ces sunt generosi, nobis popina non est ruina sola-
nen juvamen est medicina. Hoc poculentum
est argumentum dum bibo describo hoc argu-
mentum.
Tu Rethor vinum generosum bonum saltasti potasti
jam cape somnum.
Tu mendax Poeta tu fingis leta tu oras dis-
ploras per longa metra.
Tu Syntaxista cum grammatista? jam gaudes
jam plaudes jam virgas habes.
Tu principista Censor fuisti? tum heri tum
semper falsus fuisti.
Parvista mecum ascende equum? paterna
fraterna per pota mecum *repete*
Sic omnes saltate et jubilate. Saltate potate
et jubilate.

Finis.

(64.)

Nem tserélník nagy Urakal sorsom országi bírakal
Úr vagyok minden kor koplalok ebédkor
Elél hátul rongyos ruham, mégis mondyák diák Uram
Úr vagyok minden kor koplalok ebédkor.
Drága étel ludas kása mondyá gazda nitsen mása
Boldognak mondatik ki abul ehetik.

71.

(69.)

Tzifra Tropus sic figura oti borny a Satura
bár volna minden kor kulatsal a jó bor.

Finis.

Jegyzetek.

Az alábbi jegyzetekben nem is törekedhettem arra, hogy az anyagot ki-merítsem; ez természetes, mert énekes könyveinknek csak egy kis része jelent meg nyomtatásban, a kéziratok jórésze pedig hozzáférhetetlen. — Az egyes jegyzetek élén lévő szám a költemény sorszáma.

2. Rimanóczi éneke. Thaly Kálmán a M. Tud. Akadémia kéziratárából közölte. A mi kéziratunkban a következő eltérések vannak: 1. versszak *fel*; szemvedek *értetek*. — 2. vsz. *döntettél* nagy sárban. — 3. vsz. *szomorkodtok*; *hog* *esetemen*; mi *tétetett*; szörnyűen *kiáltt*. — 4. vsz. böltstelenséget is *szemvetetek*; *illy* *hosszu álást* *kér* (nyilván másolási hiba). — 5. vsz. *Im* most nem *veszteném* és nem is *fesleném*. — 6. vsz. *életem*; szörnyűen *kiáltt*. — 7. vsz. *Végzem tehát szörnyű* *életemet*; *töröld ki* *halál*. — 8, vsz. A nagy szabadsághoz, *Kevés zöld fa* ághoz — *szegetletek* már.

4. A szeretőm olyan beteg... Pálóczi Horváth Ádám *Ötödfélszáz Énekének* tartalomjegyzékében szerepel. (V. ö. Erdélyi Pál, *Horváth Ádám gyűjteménye*. Erdélyi Múzeum, 1908. 252. l.) Az akadémiai kéziratban azonban (M. Irod., Régi és újabb irod. 8° 46. sz.) a költemény csak jelezve van (242. l., 326. sz.).

Nota: Kies hegyek, szelid erdők!
Olyan beteg a szeretőm...

ez egy sornál nincs belőle több. Sebestyén Gyula szerint (*A váci Énekes Gyűjtemény*. Ethnographia 1913. 109. l.) megvan a váci énekeskönyv első kiadásában (109. sz.) Én csak az 1803-iki, második kiadáshoz jutottam, abban nincs meg. Sebestyén id. h. még négy népi változatára utal. — Szabó Attila szerint (*Az Erdélyi Múzeum Egylet XVI.—XIX. századi kéziratoss énekeskönyvei*. Erdélyi Irodalmi Szemle. 1929. VI. 287. l.) a *Holmi* c. kéziratoss énekes könyvben (Erdélyi Múzeum Kt. 353. sz. 4—r.) „a hátsó táblán belül egy népdal (?) kezdő sora“:

A én Rosám | olyan beteg.

A kézirat az 1790-es években íródott „össze“.

5. Meghanyatlott uraságod... V. ö. a Bevezetéssel.

6. Uri nemzet eredete... L. Faludi Ferenc versei. 6. kiad. (Négyesy László) 17—18. l. — Kéziratunkból a 4. strófa hiányzik;

szerint érzékeny, részint vig *Dalok Gyűjteménye*. Sárospatak. 1826. 1834. (M. Tud. Akadémia könyvtára. M. Irod. O. 10148. Címnap nélkül, amiért is nem állapíthattam meg, melyik kiadás.) A 26. lapon, csak az első versszak:

Óh szívem öröme mért habozol,
Régi jó kedvedtől mért távozol
Légy csendességben, légy békességben,
Eljönnek, megjönnek vig napjaid,
Öröme derülnek sok bajaid.

Dallamos, de érezhetően németből, vagy német hatásra készült költemény.

13. Csudát űzött a természet... Révai Miklósnak *Luca szépsége* c. költeménye. (*Deákos költők*. Kiadja Császár Elemér. Budapest, 1914. 244. l.) Faludi verseitől eltérőleg az egészet közöljük, mert bővebb, mint Császár közlése s mert Császár szerint az *Elegyes versek* (Pozson, 1787.) és a *Szerelem nyájaskodásai II.* (Nemz. Múzeum kézirata, Oct. Hung. 431. sz.) szövege között csak „jelentéktelen eltérések” vannak. Id. m. 339. l. — A miénk egy egész strófával több: a 3—4. sor Császár kiadásában nincs meg. Nincs meg az utolsó sor sem, de ez nyilvánvalólag más versből és pedig Révai egy másik verséből került ide. Révai *A szökevény Kupidó*-ban is *piciny falat*-nak nevezi Cupidot. (Faluditól tanulhatta.)

Szövegünk két-két sora Révainál négysoros strófa.

15. De szép asszony a szabóné. — Pálóczi Horváth Ádám gyűjteményében rokon vele egy kétsorós vers (261. l. 379. sz.):

Szép asszony.

Nota: Megholt Feleségem.

Szép asszony a' papné; szurtos a Kovátsné;
Büdös a' paczaltúl Mészáros Andrásné.

16. Rákosnál a pesti vásárról... Thaly Kálmán (id. h. 311. l.) az Akadémia és a Nemzeti Múzeum több kéziratából egybevetve közli. Eltérések: 1. vsz. 3. sor hiányzik. 2. vsz. 1. sor. jó hiányzik; 3. sor: Vásárrul, Tiszántul, magyarul. — 3. vsz. 2. sor. a hiányzik; 3. sor: Tsikostól, tréfából magyaról. — 4. vsz. Megfelel a tsikos bundából — eszt talán kérdezi az ur tréfából — Tiszántul, magyarul, halya az ur. — 5. vsz. hiányzik. — 6. és 7. vsz. is 2. sor: nem tanul h. megtanul. — 9. vsz. 2. sor: eszik fa avagy tserép ön tálbul, 3. sor: bográcsbul h. óntálbul. 10., 11. és 12., 13. vsz. fölcserélve. — 10. vsz. ott koldult, de roszul. — 11. vsz. kopasz h. koldus; Tiszántul ott koldult magyarul. 12. vsz. tsapláros. — 13. vsz. Doroghi hajdu város(á)ban Tiszántul. 14., 15. vsz. hiányzik. — 16. vsz. 1. sor tréfából h. magyarul;

3. sor: *Tiszántul, bundástul, megindul.* — 17. vsz. 2. sor *Duna fölött*; 4. sor *nemes vérű*; 5. sor hiányzik.

20. *Kommt lobet ohne End...* Utolsó sorában egy szó (ge... ichtes ?) olvashatatlan.

23. *Csendes patak folydogál...* Változata: Erdélyi János, Népdalok és mondák. II. 33. l.

26. *Ó Melissa hív titkosom* .. Pásztorének. Szerzőjét nem tudtam megállapítani. Az 5. vsz. utolsó sorából egy szó hiányzik. 8. vsz. erim talán *erem*.

28. *A szeretet nagy tüzet vet...* Változata a váci *Énekes Gyűjtemény*-ben (id. kiad. 43. sz.) *A' szerelem veszedelmes* címmel. Ott: 1. vsz. 1. sor. *A' szerelem nagy tüzet vet*; 2. sor. *Egész erét, minden vérét*; 4. sor *késteti*. — 2. vsz. 4. sor *szívek, nem hivek*. — 3. vsz. 3. sor *ezt Judit*. — 4. vsz. 2. sor *Mert Amornak*; 3. sor *Vénus nyila, jaj, szaggattya* (a mienkban *fatty*a jobb); 4. sor *vesztem el helyett: el is végzem*. — 5. vsz. 1. sor. *Nincs haladék...* *Ámor tüze*; 2. sor. *Nyila egy* halálos sebet ejtett *az én* szivemben; 3. sor *örömet* helyett, helyesen, *örömem*; 4. sor *éltedben* helyett: *öledbe*. Az utolsó két strófa a váci gyűjteményben nincs meg.

31. *Trombitáknak szörnyű rivadását...* Thaly Kálmán a Nemzeti Múzeum kéziratárából közölte (Hung. Oct. 161.), de szerinte (id. m. 324. l.) *egyebütt* is megvan. A miénk jóval rövidebb és romlottabb szöveg. Eltérések: 2. vsz. *részét* bátorítja; *Nap világ*. — 3. vsz. 1. sor *keserves* elválások; 2. sor *fájdalmas* *butsuzások*; 4. sor *víg* szívet. — 4. vsz. 1. sor *anyáknak*; 5. sor *Oh mind* bucsuzik. — 5. vsz. 2. sor *szerelmes hív társom*. — 6—10. vsz. hiányzik. — 11. vsz. 2. sor *ezer* tsok(k)al; 3. sor *Oh* vigyázz... *tarts szavamat* (!); 5. sor *Vegyed* utolsó *tsokomat szép szád*.

32. *Jaj kezdjetelek szánni...* Amade 116. dalának (l. Négyesy kiad. 319. l.) egyik, valószínűleg a költő maga készítette változata (L. a Bevezetést). — A 2. vsz. 2. sorában *lantokkal* elírás vagy rossz másolás *lombokkal* helyett.

33. *Ezerhétsszázhetvenegyben...* Változata Pálóczi Horváth Ádám id. m. 185. l. 195. sz. ének: *A' Barát*. — Horváth Ádám nál eltérések: 1. vsz. *E' nagy* kínra. — 2. vsz. *szabadságom idejéig; ah! hogy* ezeket jobban. — 3. vsz. *orczám* kékül; éjfél-tájban *az ágyamból*. — 4. vsz. (PHÁ-nál 5.) *serkenget, mozg*at a nagy tél; *mert* nyálom megfagy *kínomba*, ha estve megnedvesí-

tem *a' torkomba*. — 5. vsz. (PHÁ-nál 4.) álmomban is jobb *dolgom* volt, *mint* itt nappal, *mert* nem gondolt szívem arrul, hogy eljönnek, *fölkeltének* . . . Aludtam *amint* akartam, *álmom után* csak stb. — Horváth Ádámnál még két strofa:

Szemeim homályosodnak
Térdeim szintűgy zsibbadnak
Az állásban.
Ha kevésbé többet iszom
Kórust könnyen elaluszom
Ejféltájban.
Már olyankor rútúl néznek
Mindenfelől fenyegtetnek,
Hogy az ebek asztalához
Leültetnek.

Sokan vagyunk kik nem szidják
A' Barátnak silán sorsát,
Nem is mondják:
Eszik, iszik, imádkozik,
Ez azután jól aluszik,
Azt gondolják.
Melly nótákat fujnak sokszor
Hajaszála feláll olykor,
Mégis neki meg kell járni
Csak mindenkor.

Az éneket Bartalus István is, a hangjegyeket földolgozva, fölvette *Magyar Orpheus*-ába (Pest, 1869., 13. l.). — Az ének nótájára (*A' Barát nótára*) P. Horváth Ádám maga is írt egy hosszabb tréfát és énekszöveget: *Bosszús Biographia*. (Id. m. 169. l. 179. sz.) Első sorai:

Születtem hétszázhatvanban
Tizenegyedik Májusban
E világra
Már huszonhét esztendeje,
Hogy jutott éltém ideje
Ez agságra stb.

A költeményre emlékeztet a *Bocskor-daloskönyv* XXXV. éneke is. (Közölte Ferenczi Zoltán, Erdélyi Múzeum 1898. 574. l.)

Oh mely siralmas volt nekem
E rossz világra születnem stb.

Az évszám, mint sorkezdés, az ilyen énekekben gyakori. Ma is él *Ezernyolcszáznegyvennyolcban* kezdetű tréfás ének. V. ö. még Vikár Béla, *Somogy megye népköltése* (M. N. Gy. VI.) 154. l., Abafi Lajos, *Göcseji népdalok* (Magyar Könyvesház) 29. l. stb.

34. Kegyelmid jóvoltodat . . . Az első két versszak hiányzik, mert a kézirat 33—34. lapja nincs meg.

36. Szerelem, győtrelem mind együtt jár . . . Amade 118. dala, Négyesy kiad. 321—322. l. Eltérések: 1. vsz. 1. sor *mind*, 4. sor *hervasztja*, 5. sor *ujitya*, *nagyégya*, *fagatya* sebeket. — 2. vsz. 2. sor *terem abban mindenfelül öröm* (szórend), 4. sor *elmul(at)nak* jökedvek. — 3. vsz. *Irígség* 2.-sor *minden* konkol, szaporódnak, 3—4. sor hiányzik, 5. sortól: *végteire vesztekre* keserves életre *akor* adnak. — A 4. vsz. hiányzik.

A költeménynek egy, a miénkhez hasonlóan, háromstrófás változatát találtam a váci *Énekes gyűjtemény*-ben (id. kiad. 56.

sz.) *A' világi feslettség* címmel. Mint átalakult Amade-változatot, egészen közlöm:

Szerelem gyötrellemmel együtt jár
Szíveket lántzólo keserves zár
Fagygyasztja elméket
Forrasztja szíveket
Nagyobbítja sebeket.

Nintsenek e' világon örömek
El-fogytak, nintsenek már jókedvek
Nintsen állandóság
Szíves jó barátság
De van bezzeg ravaszság.

Irigyek, rossz nyelvek feltámadnak
Mint konkoly búza közt szaporodnak,
Sokakat gyaláznak
Rosz nyelvek motskolnak
Veszélyre okot adnak.

37. *Sohajtozik egy szép nimfa . . .* A versejekben SÁR-KÖZI. A nélkül, hogy bármit következtetnénk belőle, megjegyezzük, hogy Anyos Pálnak is ez volt egyik álneve. — A költemény megvan 1. Pálóczi Horváth Ádámnál (id. m. 113. lap. 111. sz.) *Meg tsalatkozott apellata* címmel. Eltérések: 2. vsz. *ki*-nevette. — 4. vsz. *ki* hinné *el* ezt; ép s egészséges *termeted*. — 5. vsz. 2. sor *ti* nincs. — 6. versszak megállani. — 7. vsz. és Ámort úgy ejtse *sebbe*. — 2. a váci *Énekes gyűjtemény*-ben (id. kiad. 53. sz.) — 6. vsz. 3—4 sor: *Lehetetlen; fellyebb adja, Tán* pártfogóját találja — próbálja. (Érdekes a magyarátság).

38. *Ne marasszuk, elmehet . . .* Faludi id. kiad. 32—33. l. Eltérések: repedjen *el* a gyöplőszíj; — záporosű veresse. L. még Thaly, *VÉ.* II. 129. és Erdélyi János, *Népdalok és mondák* III. 256. l.

39. *Az epesztí szívemet . . .* Faludi, id. kiad. 175. l.

40. *Nehéz jó barátot . . .* U. o., 46. l. V. ö. még Kastner Jenő, *L' arte poetica di Francesco* Faludi. Corvina, IV. Estratto, 4. l.

41. *Köszönöm, hogy hamis voltál . . .* U. o. 26. l. Eltérések: *eloldotál*; *mind* aszt véltem; *nem nagy* kár; *Te* hitetlen; *videl* veled. — V. ö. Kastner, u. o. 8. l.

42. *Drága gyöngyöm, szép szerelmem . . .* Utolsóelőtti versszakát hangjeggyel közli Harsányi István (Ethnographia 1913. 361. l.), de utolsó sora: *Ritka szív, amely nem férges*. Szerinte nem népi, de népies költemény. Szövegünkben a dőlt betűkkel szedett tréfás bejegyzés a kéziratban is a lapszálon van.

45. *Gyöngé Clorinda hűs kikeletben . . .* Faludi, id. kiad. 23—25. l. Eltérések: 1. vsz. *kikeltében*, *fel és alá*. — 2. vsz. hajnal-korában egy kis bokrokban (*sic!*) leül (*és*) vár; igen *siet*, sokat

iget. — 3. vsz. *kivel sétáltál; én nem tudnám. és nem tapasztal-*
nám. — 4. vsz. *egekre, tengerekre.* — 5. vsz. *ott fényesebben ;*
nem tudom már. — 6. vsz. *olyan szép.* — 7. vsz. *A nincs.* —
 8. vsz. *mind hív Nymphát.* — V. ö. még Kastner id. dolg. 7. l.

46. **Ó kegyetlen Belgrád vára . . .** A 18. század végén a költészet egyik leggyakoribb tárgya Daykától Csokonaiig s majd minden énekeskönyvben. A miénknek más előfordulását nem ismerem. Valamelyest rokona Pálóczi Horváth Ádám 175. sz.: *Oh én szegény Belgrád vára.* (Latinul is, 170. sz. a. *Oh me moestum Belogradum*.)

47. **Akinek ma kedve nincs . . .** Változata (de csak egy strófa) Pálóczi Horváth Ádámnál, id. kézirat 248. l., 344. sz.

Vig dombi Ins.

A' kinek most kedve nints,
 Annak egy tsepp esze sints;
 Igen lassan foly véri
 Talán lopó sem éri:
 Ha felkötnék a' füstre
 Vagy a pálinkás üstre :/
 Megérdemlené. :/:

48. **Te csalárd szerencse . . .** Csak első része emlékeztet Kriza János, *Vadrózsák*. 1911. I. 335. l. (448. dal): Álnok szerencse, szívem bilincse — Meddig fogsz gyötörni engemet?

49. **Mások mondják, hogy szeretlek . . .** Amadenak egy eddig ismeretlen verse. (L. a Bevezetést). Változata a váci *Énekes gyűjtemény*-ben, id. kiad. 83. sz. Itt első strófája:

Mondják mások, hogy szeretlek,
 Sokan-is meg-ítéltek;
 De én aztat tsak nevetem,
 Puszta szavakat meg-vetem,
 'S érted el-szenvedhetem.

További eltérések: 2. vsz. *Szememre is; szeretetem' vi'sgálták.* — 3. vsz. *Ne gondoldj a' rossz nyelvekkel; 2. sor az hiányzik; így rontják fortélyokat* (magyarítás!) A 4. vsz. hiányzik.

52. **Magas hegyek szelid erdők . . .** Faludi, id. kiad. 39—43. Eltérések: 14. vsz. *arany puzdrát tart* kezében. — 16. vsz. *gyöngyvirágos egy szép utzán* (szórend); 4. sor hiányzik. — 19. jól *for-gatják; s' magán rakják.* — 21. *A Napaeák pásztorokkal.*

Első sorának változata PHA. id. kézírata 77. l. 80. sz. *Kies hegyek! Szelid erdők! hűss árnyékok. (A meg-páratlanúlt Pár).* Egyéb köze Faludi verséhez nincs. (V. ö. még a 4. sz. ének jegyzetével.)

A *hajnal*-nak (l. 61. sz.) és ennek a költeménynek nagy hatása volt Kisfaludy Sándorra (BSz. II. ének), aki Faluditól sokat tanult a természet leírásának mikéntjéből.

54. **Im koporsód ajtajánál . . .** Ányos sokat énekelt költeményét l. Császár Elemér kiadásában (RMK. 23. sz. 1927. — 114.) Utal Széchy Károly értekezésére is. (Irodört. Közl. III. 414 l.) — V. ö. még Pálóczi Horváth Ádám id. kéziratával, 192. l. 209. sz.

55. **Megholt feleségem . . .** Tolnai Vilmos megállapítása és szóbeli szíves közlése szerint ez a legterjedelmesebb változat. Mivel épen az ilyen makaróni- és rokonversekről van készülődően egy dolgozata. helyénvaló, hogy a szöveg ott jelenjék meg (*Magyar Nyelv* 1930. vagy 1931. évfolyamában). — Rövid változat PHÁ. 219. l, Erdélyi, i. m. II. 255. l., és *Világi Énekek* (Erdélyi Múzeum Kt. 3109. Kis 8-r.) 1832. (Erd. Irod. Szemle VI. 294. l.)

56. **Jaj te szegény Magyarország . . .** Utolsó sora értelmetlen.

57. **Sokat futottam elmémet érted . . .** A versfejekben SOROKBABI — talán elrontott sorokból alakult így *Soroksári* helyett?

58. **Te kékszemű kisleányka jöjj velem . . .** Utolsó sora Vénust jelenti. — A sárospataki *Dalok Gyűjteményé*-ben (l. fent, 12. sz. jegyz.) 141. l. ugyanilyen kezdetű, verselésű és kb. ilyen tartalmú, hét versszaknyi dal van, de szövegben csak az első sor egyezik:

Te kék szemű szép leányka, *jer* velem,
A' hova visz ama tiszta szerelem,
Hadd érezzen vidámságot
És menyeyi boldogságot
Kebelem.

Nyilvánvaló, hogy a miénknek utánezata.

59. **Fortuna szekerén okosan ülj.** Faludi id. kiad. 52—53. — Egyetlen eltérés, hogy az 1. vsz. 3—4. sora föl van cserélve.

60. **Ki légyen Kupido . . .** Faludi id. kiad. 43—44. l. — Utolsó sorában: *annyi egy szó*, mint száz.

61. **A szép hajnal mihelyt hasad . . .** Faludi id. kiad. 34—38. l. — Eltérések: 1. vsz. *mikint* hasad. — 14. vsz. szoptatják.

Az énekek kezdősorai betűrendben.

(Az elől levő szám az ének sorszáma.)

<p>47. Akinek ma kedve nincs.
 18. Amare desinam
 8. <i>A szakácsnak jól van dolga</i>
 28. A szeretet nagy tüzet vet
 4. A szeretőm olyan beteg
 61. <i>A szép hajnal miként hasad</i>
 39. <i>Az epeszi szívemet</i>
 10. <i>Azon senki ne építsen</i>
 11. Ártatlan szívű félésem
 35. Boldogtalan az én sorsom
 43. Búbánat, siralom
 23. Csendes patak folydogál
 13. Csodát űzött a természet
 15. De szép asszony a szabóné
 27. Discite a me
 42. Drága gyöngyem szép szerelmem
 14. Elmegyek én katonának
 33. Ezerhétvázhetvenegyben
 51. Erdemes vagy szeretetre
 59. <i>Fortuna szekerén</i>
 45. <i>Gyöngye Clorinda</i>
 2. <i>Hajnali csillagom</i>
 3. Hallod szívem tiz az óra
 7. <i>Híres főrend nemzetében</i>
 54. <i>Im koporsód ajtajánál</i>
 32. Jaj kezdjétek szálni
 56. Jaj te szegény Magyarország
 34. Kegyelmid, jóvöltidat
 60. <i>Ki légyen Cupido</i>
 20. Kommt betet ohne End
 41. <i>Köszönöm, hogy hamis voltál</i>
 52. <i>Magas hegyek, szelíd erdők</i></p> | <p>49. Mások mondják, hogy szeretlek
 5. Meghanyatlott uraságod
 55. <i>Megholt feleségem</i>
 29. Mért nem szeretsz kedves rózsám
 1. Nagy Isten, mit tegyek
 40. <i>Nehéz jóbarátot</i>
 38. <i>Ne marasszuk, elmehet</i>
 64. Nem cserélnék nagy urakkal
 9. Nincs állandó szereteted
 46. Ó kegyetlen Belgrád vára
 22. Ó kegyetlen egek
 26. Ó Melissza, hív titkosom
 44. Ó mely nagy fájdalom
 25. Ó mely sokat jártam
 12. Ó szívem fájdalma
 16. <i>Rákosnál a pesti vásárrul</i>
 19. Reim' dich oder ich friss dich.
 63. Sic semper laeti
 37. Sóhajtozik egy szép nimfa
 57. Sokat futottam elmémet
 62. Studiosus dum Daphnidem
 17. Studiosus dum aegrotat
 36. <i>Szerелеm, gyötteleм</i>
 30. Szeretlek álnok lélek
 53. Szokása a dámának
 48. Te csalárd szerencse
 58. Te kékszemű kisleánya
 31. <i>Trombitáknak szörnyű rivadását</i>
 6. <i>Uri nemzet eredete</i>
 24. Valaki józanul él
 21. Vale palas Dea docta
 50. Válét mondok hívségednek</p> |
|--|--|

(A dőlt betűkkel szedett verseket nem közöltük.)

TARTALOM:

	Oldal
Bevezetés	V
Pannonhalmi Énekeskönyv.	1
Jegyzetek	31
Az énekek kezdősorai betűrendben	39

1941 FEB. -2.

6 (mm) 16, 22, 25, 29,

OSZK

Országos Magyar Könyvtár

